

Hogyan lehet Magyarország földje a magyarságé? (A nemzeti érdekű földprogramról)

A polgári kormány 2011-ben földprogramot és (10 éves időtávú) nemzeti vidékstratégiát dolgozott ki, amelynek részben a társadalmi vitája folyik, részben a rájuk épülő jogalkotási folyamat is megindult a szakmai műhelyekben. Ehhez képest, *mi lehet az általam felvázolt nemzeti földprogram célja?*²²⁸ Semmiképp nem az, hogy akár „szócsöve”, akár „harcos bírálója” legyen a földpolitikai döntéshozó céljainak és tevékenységének. A programom nem egészen ugyanarról szól, és részben másképp. Ha nem hivalkodó szerénytelenség, legjobban azzal jellemezném, hogy a *tárgyi valóságnak más tér- és idődimenzióját* (áltudományos nagyzolás-sal mondhatni, „létszerkezetét”) feszíti ki, mint a kormányprogram. Mégpedig két alapvető okból.

Egyrészt, valóban – a szó hétköznapi értelmében – *történelmi jövőtávlátban* méri fel földviszonyaink közhatalmi alakításának a lehetőségeit és parancsoló szükségleteit. Ennek mércéje az „írás-tudók felelőssége” abban, hogy *a magyarság etnikai és államalkotó fennmaradását* a harmadik évezred civilizációs válsága és előre látható kataklizmái se veszélyeztessék. Másrészt, itt a programtervező *érték- és érdekkötöttsége is eltér* bármely kormányprogram alapállásától. Alapvetően azért, mert a tervezési tér és időtáv eleve felmenti őt attól, hogy a javasolt rendszert (az ésszerű és elkerülhetetlen kompromisszumon túl) *alávesse a politikum* mint a „legitim erőszak érvényesítési monopóliuma” *diktátumának*. Magyarán: esetemben a *tudományos függetlenség* és a „pártokon kívül-állás” lehetővé teszi, hogy a program elkerülje a napi politika szorító „érdekcsapdáit”, a hatalomgazdaság diktálta, kötelezőnek feltüntetett „érdekeszámítások” igényeit. Természetesen, ezek a megkülönböztető jegyek távolról sem azt sugallják, hogy a polgári kormánynak ne lenne súlyos történelmi felelőssége a földpolitika mai és jövőbeli alakításában. Ellenkezőleg: történelmi mérce szerint, az „itt és most” cselekvés esélye egy „kegyelmi pillanat”,

amely megadja a *sorsfordítás lehetőségét a földkérdésben*, így annak elvetése egyet jelentene a nemzeti önvédelem feladásával. (A földmoratórium adta 3 évben a közérdekű jogalkotás 180 fokok fordulatot hozhat a neoliberais földpolitika 22 éves uralmában és – az értékalapú birtokpolitika intézményi rendjével – etnikai megmaradásunkat szolgálhatja.)

Az általam kimunkált földprogram meghatározó vonása a *rendszer-szerveződés* következetes megvalósítása. A hazai klasszikusok (a polgári agrárgazdaságtan európai hírvű művelői, így Czettler Jenő és Ihrig Károly) *birtokrendnek* nevezik a földviszonyok olyan *közhatalmi alakítását, ami a föld közfunkcióinak érvényesítésével – társadalmi közmegegyezés alapján – államcélként hozza létre a közjót (mai képletben: a fenntarthatóságot) szolgáló, az egymásra épülő és összehangoltan működtethető földjogi intézményeket.* Mit jelent a birtokrend a földprogramban? A *földtulajdon, a földhasználat, a földvédelem és a földügyi szakigazgatás célvezérelt rendszer-szerveződését, és e négy alkotóelem kölcsönhatásos intézményi működtetését.* Ehhez képest, a programnak e négy alapintézmény tartalmát, funkcióit és a jogszabályokba beépíthetőségét kell tisztáznia. A birtokrend csak azokra az alapértékekre épülhet, amelyek a föld mai társadalom-, gazdaságszervező és a közösséget fenntartó közfunkcióiból következnek. (Ezek ismertetését itt mellőzöm, hiszen azokra többször is kitértem.)

Milyen *paradigmaváltással* kell számolnia a birtokrend alakítójának, ami a föld tokehasznosító funkcióját – a társadalom túlélési parancsára – ma és a jövőben szükségképp alárendeli a föld egyéb közfunkcióinak? (Ti. hogy a föld államterület, a társadalmi lét alapja, birtoklási monopóliuma miatt hatalmi, politikai, uralmi tényező.) A civilizáció összeomlásával is fenyegető világ korszakváltás miatt, a föld és az édesvíz – mint természeti őselemek – birtoklása a magyarság etnikai sorsát döntően meghatározza. A föld piaci tokeuralomnak kiszolgáltatottsága – az új népvándorlási hullámok földigényei mellett – egyértelmű az állampolgárok honvesztésével. Ezért *a birtokpolitikának a földügyben a közösség lét-*

érdekeit a nemzetállam közfunkcióinak a visszaállításával kell érvényesítenie.

Kiindulópontunk – a könnyebb érthetőséghez – egy csupasz, *sematikus váz*, amely így is felfedi a birtokrend mint rendszer összetevőinek és működtetésének a lényegét. A *földtulajdon* eltérő formáinál a *változtatás logikája* a következő:

- *Az érvényesen létrejött földmagántulajdon* a birtokrend alkotmányos védelemben részesíti. Az állami támogatás- és hitelpolitikával, a birtokrendezéssel, gazdasági és egyéb ösztönzéssel (így az infrastruktúra kiépítésével, a Hangya típusú szövetkezés és a piacra jutás integrációs szerveződése felkarolásával, gazda szaktanácsadó-hálózat működtetésével stb.) a közhatalmi beavatkozásnak arra kell törekednie, hogy a földmagántulajdon – társadalmi képletben – *a gazdálkodó saját és családja munkáján alapuló, kis- és középüzemet tartson fenn, az árutermelést is lehetővé tevő üzemmérettel, közgazdasági mérce szerint stabil, „működő tulajdonként”*. Egyidejűleg, a közhatalmi beavatkozásnak főleg e tulajdonformától kell szigorúan számon kérnie az ésszerű, a társadalmi-ökológiai követelményeket kielégítő, *fenntartható földhasználatot* (talaj- és földvédelmet stb.) és a nem élelmezési célú földspekuláció kizárását.
- *Az érvénytelen földtulajdoni jogcímeiktől* az államnak meg kell tagadnia a jogszerzést, és gátat kell vetnie azok telekkönyvi bejegyzésének. (L. a zsebszerződéseket.)
- *Az önkormányzati földtulajdon* – az erre javasolt törvénymódosítással – a helyi települési önkormányzat forgalomképtelen, el nem idegeníthető, lekötött törzsvagyonává kell minősíteni, amely mint *nemzeti vagyon, a településgazdálkodás, illetve a helyi közösség indokolt, közcélú földszükségleteit* elégítheti ki. (L. a szociális és egyéb helyi földprogram részleteit.)
- A birtokrend közfunkciói érvényesítésének motorja az *állami földtulajdon*. Ez sokcélú rendeltetését akkor töltheti be, ha

megalapozza a földtulajdoni szerkezetben a meghatározó súlyát. Ehhez *növelni kell az állami földtulajdon mai arányát, az erre felhasználható forrásokból.* (Ilyen a meglévő állami földtulajdon kizárólagos, forgalomképtelen kincstári közvagyonná minősítése, az állam elővásárlási joggyakorlásával – hosszabb távon – a természetvédelmi földalap állami felvásárlása, továbbá a részarány-tulajdonú földek piaci forgalmában az állami földvásárlás.) *Az állami földkészlet-gazdálkodás lényege a tulajdon-átruházás kizárása, ami helyett az állam a tartós földhasználat rugalmas intézménytípusaival juttat földet (agrár-, vidék-, szociális és népesedéspolitikai célrendszerre, ennek feltételei alapján) a földhasználóknak.*

- *A földhasználat birtokrendhez igazodó átalakítása, alapvetően kétirányú. Egyfelől, itt kell megalapozni az állami földtulajdonnak (az alkotmányos alaptörvényből hiányzó) nemzeti vagyon minőségét, ami közhatalmi jogcímet ad rá, hogy az állam valamennyi tulajdoni formára és az államterületét alkotó teljes földalapra érvényesítse azokat a közérdekű követelményeket, amelyek biztosítják a föld rendeltetésszerű művelését, a talajerő fenntartását, a föld élelmezési célú közfunkciójának megőrzését. Másfelől, a birtokszerkezet közérdekű átalakításába itt avatkozhat be az állam a kötelező mezőgazdasági üzemszabályozással. Ez – középtávon – megszüntetheti a nagybirtokrendszer nyomasztó túlsúlyát, ami helyett meghatározóvá teheti az (árutermelő, önfenntartó) kis- és középüzemek gazdálkodói tényerését.*
- *A birtokrend harmadik eleme, a földvédelem gyökeres megújulásra szorul, mert e nélkül nem valósulhatnak meg a földtulajdon és a földhasználat közfunkciói.*
- *A földügyi szakigazgatás a birtokrenden belül sajátos, viszonylagosan önálló alrendszer. Nyilvánvaló, hogy működtetése alapelveit, intézménytípusait, az azokra telepíthető közfunkciókat, a hatóságok számon kérhető felelősségét stb. úgy kell meghatározni, hogy célvezérelt államigazgatási eszköztá-*

ra (tehát a földviszonyokba való, közhatalmi beavatkozás) a birtokrend előző három eleme által kitűzött részfeladatokat hatékonyan végrehajtsa.

Lássuk, hogy a birtokrend *milyen célrendszerre épül!* Az érték-alapú birtokpolitika *legáltalánosabb célja, hogy a Magyar Állam számára szabad önrendelkezést biztosítson a területét alkotó földre, amit állampolgárai közérdekében a földbirtoklásra gyakorol, továbbá ugyanígy érvényesíthesse a mezőgazdaság és a víz lét-fenntartó szerepét.* Ehhez kapcsolódó másik cél, hogy a Magyar Állam – közérdekből – *maga dönthessen a hazai mezőgazdaság és élelmiszeripar mindenkori termelési, feldolgozási és értékesítő teljesítőképességének hasznosításáról.*²²⁹ Az általános célokon belül, *különös célok* jelennek meg, amelyek a föld közfunkcióit érvényesítik. Nevezetesen, a birtokrendnek biztosítania kell:

- a földspekuláció kizárásával, a nem termelői célú földhasználat visszaszorításával a *földhasználat élelmiszertermelő, élelmészbiztonságot* nyújtó rendeltetését. Ehhez az államnak gazdasági-jogi szabályozórendszerrel kell kialakítania a földalap (gazdasági szabályozókon alapuló) közérdekű újraosztásához. (L. a mezőgazdasági üzemszabályozást.)
- Az államnak – társadalmi közmegegyezés, közérdekű értékelvek és társadalmi ellenőrzés alá vont, hatékony normatív szabályozás alapján – *kezelnie kell az új népvándorlási hullámok (menekültek, betelepülők, hontalanok és egyéb „új honfoglalók”) földigényeit. A bevándorlási (befogadási) földpolitika zsinórmércéje csak az lehet, hogy semmilyen más etnikum vagy népcsoport – indokolt, avagy alaptalan – földszükséglete nem vezethet a hazai népesség földigényeinek kiszorításához, a magyarság lakó- és életterének zsugorításához, létfeltételei nehezítéséhez, a számára nélkülözhetetlen földalap csökkentéséhez vagy elvonásához.*
- Az állam közhatalmi funkciói közt is döntő súlya van a földhasználatához fűződő *népesedési és szociálpolitikának.* A közcélú és közérdekű feltételekhez kötött *földjuttatás* (a tartós

földhasználat) a *birtokszerkezet javítását, az élelmezésbiztonságot, a népességzuhanás megállítását, a családi gazdálkodás létalapját, a vidék és a társadalom életminőségét* szolgálja.

- Csak az állami közhatalom szigorja szerezhethet érvényt a *földvédelem* új követelményeinek, az ésszerű földhasználatnak, továbbá a hatóságok és a társadalom által ellenőrzött, közérdekű állami földkészletgazdálkodásnak. A földszükségletek kielégítését az állami beavatkozásnak a közérdekű hasznosítási igények elsőbbségével és a törvényes rangsor szigorú betartásával, a hatósági és a civil ellenőrzés működtetésével kell megszerveznie.
- Ide tartozik az – állami támogatással működtetett – *gazdasági ösztönző rendszer*, amely a termelési szerkezet, a természeti technológiák, az innováció stb. javításával, ésszerűsítésével ellensúlyozza a KAP termelést bénító kvótarendjét. Ugyanakkor, földalapunk adottságait, valamint évezredek termelési kultúránkat a közellátás fejlesztése végett hasznosítja.²³⁰

Az állami földtulajdon kulcsszerepe

Ez az a pont, ahol az általam javasolt program a „földpolitikai korrektség” szűrőjén fennakad. (A szűkebb szakma egy csekély része az állami földtulajdon erősítésével és kiterjesztésével egyetért. A neoliberális, szabad földpiac hívei viszont cinikus gúnnyal söprik le még a terv pusztá felvetését is. **PI. B.-né** a javaslatban a pártállami anarchia újjászületését, illetve a téeszkek szétverését látja.) Pedig, *a föld nemzeti önvédelmének épp ez az egyik főpillére.* (A másik az üzemszabályozás.)

Mi a kormányprogram (Pr) *ideológiája*, amely keretet ad e kérdés eldöntésének? E szerint *...mindent megteszünk azért, hogy a termőföld nemzeti hatáskörben és a gazdálkodó családok kezében maradjon...(IV/1.) A természeti erőforrás-gazdálkodás nemzeti ha-*

táskörben tartását, a természeti javak feletti önrendelkezés megtartását nemzeti szuverenitásunk kulcselemének tekintjük...Kulcskérdésnek tartjuk tehát a tájak, a föld- és vízkészletek, az erdők, továbbá az egyéb természeti javak feletti önrendelkezés megtartását..." (IV/2.) A Pr cselekvési stratégiája, tehát a „nemzeti szuverenitás” és „önrendelkezés” a föld felett. Mit jelent ez az állami földtulajdonnál? Szerintem, sarkítva, két támpontot. Egyrészt, az állami földtulajdon csak úgy maradhat „nemzeti hatáskörben”, fenntartva számára az „önrendelkezést”, ha *forgalomképtelen, kincstári közvagyon*, ami kizárja a tulajdoni átruházását. (Mi is maradhat meg az állam önrendelkezéséből, ha földjét másnak eladta?) Másrészt, ezt a jogállását az erősítheti, ha a *termőföld* (bármely tulajdonformánál, vagyis a magántulajdon esetében is) *nemzeti vagyon*, ami – nem tulajdonosi – jogcímet ad az államnak a teljes földalpra, hogy (közhatalma alapján) annak használatára és védelmére a közérdeket érvényesítse.

Miképp érvényesíti a *jogalkotás* a Pr ideológiáját az állami földtulajdonnál? A Nemzeti Földalapról szóló 2010. évi LXXXVII. tv. (Nfa tv) szerint, az *NFA elsődleges rendeltetése, hogy a tulajdonában lévő (kerülő) földeket – birtokpolitikai célok indokoltságát feltételezve – magán- vagy jogi személyek tulajdonába adja.*(18. § /1/ a/ pontja.)²³¹Ez az intézmény és az ezt végrehajtó jogtechnika (pályáztatás, illetve árverezés) teljesen azonos az NFA korábbi, a szocialista kormány által 2002-től kialakított gépezetével. Ugyanakkor, az Ftv (előbb idézett törvénnyel) módosítása szerint, az *elővásárlási jog első helyen a Magyar Államot illeti meg*, amelyet a földalapkezelő szervezet – az NFA tv. 8. § /1/ alapján – az állam nevében gyakorol. (Ftv 10. § /1/ a. pontja) Az ehhez fűzött indokolás kiemeli: „az elsőhelyi elővásárlási jog biztosításával a földpiac aktív szereplőjévé előlépő állam betöltheti azt a feladatát, hogy *köztulajdonba került termőföldeket – elsősorban pl. a családi gazdálkodók és/vagy a letelepedni és gazdálkodni akaró, gyermekek világra hozatalát és felnevelését vállaló fiatal párok részére történő tartós használatba*

adással – az agrár-, a vidék-, a népesedés- és a szociálpolitika céljára hasznosítható, elősegítse a közcélú földkészlet-gazdálkodást.”

Végig kell követnünk, hogy milyen *alapvető ellentmondás* feszül a fenti két jogintézmény között, és ez milyen következményekkel jár. Az állami földtulajdon általános forgalomképességének az NFA jogügyletekre fenntartása – úgy vélem – szöges ellentétben áll a Pr közzétett (itt idézett) birtokpolitikájával. Az a jogi tény, hogy a jogalkotó, egyfelől, bevezette *az állam elsődleges elővásárlási jogát*, amelyre alapozva forgalomképtelen állami közvagyonot kíván létrehozni a családi gazdaságok és a gazdálkodásra vállalkozó fiatalok agrárüzemhez juttatása céljára, tartós földhasználat formájában, másfelől, továbbra is *az állami földtulajdon magántulajdonba adását* intézményesíti az NFA elsődleges jogügyletének, több kérdés tisztázási igényét veti fel. Nevezetesen:

a) Mit ért a *kormányprogram „a termőföld nemzeti hatáskörben tartásán”*, a „földkészlet feletti önrendelkezés megtartásán”? Talán azt, hogy az állami földtulajdon mint közvagyon magántulajdonba adását közhatalmi, szabályozott intézményrendszerben hajtsa végre? Az állami földvagyon – változatlan – kiürülése *milyen közérdeket, közjót* szolgálhat, ezzel *milyen birtokpolitikai közcél* valósulhat meg? Józan paraszti ésszel mérve, nem annak kell-e jelentenie a földnél a „nemzeti hatáskör és önrendelkezés” szükségszerű minimumát, hogy ha a föld az állam tulajdona, úgy arra nézve *az állam tulajdonosi önrendelkezése ne szűnjék meg*, vagyis a föld – bármely közcélú hasznosítása mellett – *maradjon meg az állam közvagyonaként, mint elidegeníthetetlen, forgalomképtelen tulajdon?*²³² Nem kellene-e a kormányprogramnak a fent idézett „buborék fogalmait” pontosítani, tartalmukat egyértelműen tisztázni, ami nélkül azok nem lehetnek szakmai kategóriák, hanem csak félreérthető politikai jelszavak?

b) Van-e, egyáltalán, tárgyi alap az NFA tv. jogalkotójának arra a feltevésre (ígéretre), hogy a Nemzeti Földalapról a

szocialista kormány által 8 éven át kikényszerített rendelkezése – az állami közvagyonnak a spekulatív magántőke tulajdonába „átszivattyúzása” – e jogi mechanizmus változatlan meghagyása mellett (a földek pályázati vagy árverésen eladásával) megváltozhat, a társadalmi közcélokat fogja szolgálni, pusztán azzal, hogy a földjuttatást (részben) új birtokpolitikai célokhoz köti?

Számolt-e a jogalkotó azzal, hogy ha bárkinek is – bármely közcélra feltételezve – tulajdonába adja az állami földet, az már olyan *tulajdoni monopólium tárgya lesz, amely a közcélok számonkérése számára végleg elveszett?* (A vevő – még ha családi gazda is – a hazai jogrend szerint bármikor korlátlan üzemérett és tetszőleges számú üzem működtetése alapján gazdálkodhat, amit az állam nem korlátozhat. A spekulatív tőke már a saját földtulajdonszerzését is a magángazdának álcázott ügynökeivel szervezheti meg. Ha ez el is marad, az új földtulajdonosnak azzal kell szembesülnie, hogy – a gazdasági szabályozók, az önköltséget sem elérő felvásárlási árak stb. – ellehetetlenítik a gazdálkodását, így rákényszerül földjének a tőkeerős befektető részére eladására.)

- c) Átgondolta-e a jogalkotó, hogy a földeladás, másfelől a fiatal gazdák tartós földhasználathoz juttatásának egyidejűsége (egymás mellettisége) alkotmányosan és az erkölcs, a méltányosság mércéjével sem indokolható *kettős mércét* intézményesít épp azoknak a földpiaci szereplőknek a terhére, akiket – a demográfiai földprogram keretében – megkülönböztetett előnyökkel ígért támogatni? (Elfogadható-e – ráadásul stratégiai távon –, hogy az egyenlőknél is „egyenlőbbek”, konkrétan a tőkeerős földvásárlók, esetleg a – ki nem szűrhető – földspekulánsok is, az állami közvagyon terhére földmagántulajdonhoz jussanak, míg abból a többi gazdálkodói csoportot eleve kizárják: ériék csak be a tartós földhasználattal. Nesze neked, azonos versenyfeltételek!) Ha az Nfa tv. az állami földtulajdon sorsára a földek eladását teszi

főszabállyá, úgy mi lehet az értelme és célja a közzétett kormányprogramnak, amely – a gyermekeket vállaló fiataloknak – nem földmagántulajdont, hanem földhasználat juttatását ígéri?

- d) Van-e – bizonyítható – előnye, értelme és rendeltetése az elsődleges *állami elővásárlási jog* bevezetésének, amikor annak az NFA tv. azt a szerepet szánja, hogy *ne az államot, hanem a magánszemélyeket juttassa földtulajdonhoz*? Ha az NFA csak azért él (élhet) az elővásárlási jogával, hogy az így megvett földet magán- (később pedig jogi) személynek eladja, egyfelől, *hol itt a közérdek*, ami jogi előfeltétel a föld-magántulajdonost az eladási szándékánál is megillető, törvényes tulajdonosi önrendelkezése (alkotmányosan megengedett, de szigorú kivételhez kötött, bizonyítottan közérdekű) korlátozásához? Nem cáfolható: az *állami elővásárlási jog* érvényesítése ez esetben csak eszköz, amely *nem az államot, hanem a tulajdonszerző magánszemély egyéni érdekét szolgálja*. Ez viszont alapos alkotmányos aggályt támaszt: az állam nem köteles arra, hogy bárkit tulajdonhoz vagy annak élvezetéhez juttasson. Másfelől, nyilvánvaló: mi sem indokolhatja ennek a „kerülő útnak” a megnyitását, ahol *csak jogi ürügy az állami földtulajdon közbeiktatása* a földmagántulajdon megszerzéséhez. E helyett, a törvényes és a gazdasági ésszerűségnek is megfelelő megoldás az, ha az állam nem színeli a földpiacba való közhatalmi beavatkozását, hanem a piaci szereplőkre (a tőkeerőre) bizza: kik és milyen célú termőföld-forgalmat kívánnak lebonyolítani, amihez semmi szükség nincs – a magántőkét kiszolgáló – állami elővásárlási jogra.
- e) Az állami elővásárlási jog ilyen „*álfunkciója*” alapján – amikor is az nem szolgálhatja a forgalomképtelen, közcélokhoz kötött közvagyon gyarapítását, hanem a magántulajdon növelésének az eszköze – lehet-e *bármely közérdekű rendeltetése a részarány-tulajdonú földek állami felvásárlásának*? Ha a

végcél e terepen is a megszerzett földek állami eladása, úgy semmi indok nincs a földadásvétel állami korlátozására (az állami tulajdon közbeiktatásával), hanem a földforgalmat itt is a szabad piaci mechanizmusra kell bízni.

Összegezve: az NFA tv. a 2 millió 178 ezer ha állami földtulajdonra és az állami elővásárlási jog gyakorlásával a jövőben megszerzhető földkézletre egyaránt „zöld utat” ad – törvényes jogalapot és eljárási rendet biztosít e köztulajdonnak mint nemzeti közvagyonnak – a földhasználat módját sem számon kérhető – elidegenítésére, magántulajdonba adására. A birtokpolitikai elveknek – amelyek az NFA tv. megfogalmazásában, egyébként sem követik a Pr új ideológiáját és közérdekű értékközpontúságát – nincs jogi kötőereje, emiatt pedig nem teremthetők intézményi biztosítékok arra, hogy az állami földalap magántulajdonba juttatása a közjót szolgálja. A kormányprogramot az állami földtulajdon következetes, szigorú „befagyasztása”, forgalomképtelen köztulajdonná minősítése és mai arányának a további (lényeges mértékű) növelése szolgálná, mert egyedül ez alapozhatja meg a – sokféle közcélt érvényesítő – közérdekű földkézlet-gazdálkodást. Hiába tűz ki ui. a Pr bármely (a közjót szolgáló) társadalmi, gazdasági, ökológiai célt, amikor annak érvényesítéséhez az államnak nincs elég földje, a földmagántulajdonnal szemben, pedig, a közcélokot (pl. a népességi és szociálpolitikát) lehetetlen számon kérni.

Visszatérve a főkérdéshez: valóban szükséges-e nemzeti önméltalmunk érdekében az állami földtulajdon megőrzése és – a lehetőségek szerinti – gyarapítása? Érvek helyett lássuk a valóságot. Már világszerte kíméletlen harcok folynak a földért és az édesvízért, mert – akár 1-2 évtizeden belül – ezek megszerzésétől függ, hogy ki maradhat életben. És ez már nem prófécia, fenyegető jövőkép, hanem a – töke médiáhatalma által palástolt, elhallgatott – jelen. Alig kiszivárgó jelzések szerint, a pénzgyarmatosítás nemzetközi háborúi több terepen megindultak (egyelőre, a pénzügyleteknek csak lát-szatra „békés eszközeivel”) a gyengébb és kiszolgáltatott államok termőföldkézleteinek az elsajátítására, a földjeiktől megfosztottak

leigázására, ezzel saját népességük túlélésének a biztosítására.²³³ Ugyanez a folyamat a megszerzett földeknek (a bérrabszolgaságot intézményesítő) *nagybirtokrendszerre* szervezésével összefonódik.²³⁴ Ilyen helyzetben – még ha el is tekintünk a Trianon-szindróma „életparancsától” – van-e az államnak a legkisebb esélye is arra, hogy – a *meglévő állami földvagyon kiárusításával és a földpiac szabad megnyitásával* – *„mindent megtesz a termőföld nemzeti hátskörben tartása” végett, vagyis megőrzi a földalapot állampolgárai részére?* A választ az olvasóra bízom.

A lényeg: hazánk nem jogosult rá, hogy – történelmi közjoga alapján – a teljes államterületét forgalomképtelen köztulajdonná minősítse, és ezzel kizárja bárki elől a földtulajdonszerzést. Ellenben, 2011-ben is joga van (a közösségi jog által e tekintetben nem korlátozott) szabad tulajdonosi önrendelkezésével élni, amelynek gyakorlásával elérheti, hogy – akár 10 éven belül – *a 6,9 millió ha termőföldalaphól 4–4, 5 millió ha kizárólagos, forgalomképtelen, kincstári közvagyonná váljék, amelyre tulajdont senki nem szerezhet, csak földhasználati jogot.* E lépéshez nem a pénz, hanem „csak” a politikai döntéshozó szándéka hiányzik.

A forgalomképtelen állami földtulajdon megalapozása

Milyen *előnyökkel és/vagy hátrányokkal* járna az állami földtulajdon „befagyasztása”, illetve vannak-e lényeges okok, amelyek kizárják a közvagyon növelését? A földpolitikai fordulathoz *szemléltetváltásra* van szükség. Az új történelmi helyzetben a polgáraiért felelős államnak azt az alapelvet kell követnie, hogy *„az állam a legjobb földtulajdonos”*.²³⁵ Az új elv nemcsak a neoliberais világrend összeomlásának az ellenhatására, annak hamis ideológiája tagadásaként tudatosul. (Ti. a tőkeuralom – a liberalizáció, dereguláció és privatizáció „szentháromsága” jegyében – „az állam a legrosszabb tulajdonos” hamis doktrina jelszavával sajátítja el a

társadalom közvagyonát.) Ennél lényegesebb hatóerő – a drámai válságok és a tartósan elnehezülő külső-belső feltételek miatt – az *élelmezésbiztonság létigénye és a föld közfunkcióinak új értékrendje*.

A nemzeti érdekű földpolitika azzal szembesül: egyrészt, *csak a nemzetállam saját köztulajdona képes ellensúlyozni, hogy a már megszilárdult földmagántulajdon egyeduralomra jusson és a földhasználat teljes célrendszerét a tökehatalom alá rendelje*. (L. a nagybirtokrendszert.) Másrészt, csak az állami földtulajdon *juttathat földbirtokot* (nem tulajdon, hanem *tartós földhasználat* formájában) a *gazdálkodónak feltételekhez* (a *közfunkciók teljesítéséhez*) *kötött célvagyonként*. Ez rendkívül fontos előnye a köztulajdonnak a magántulajdonnal szemben: lehetővé teszi, hogy az állami földhasznosítás intézményi hatékonysággal szolgálja a *népesedési és a szociálpolitikát*.

Az állami földtulajdon megalapozásához *három forrást* célszerű bevonni. Egyrészt, *elidegenítési tilalmat kell bevezetni a meglévő állami termőföldalapra*, ami 2,178 millió ha (főleg az erdővagyon) köztulajdonban való megőrzését biztosítja. Másrészt, a *természetvédelmi területek* 2010-ig kötelező kisajátítását ki lehet terjeszteni a Natura 2000 hálózatra, ami csaknem 2 millió ha állami földtulajdont teremt.²³⁶ Ugyanitt – vagylagosan – az állami elővásárlási jog gyakorlásával, hosszabb időn át, az állam megveheti a védett földeket. Végül, a *részarány-tulajdonú földekből* – amelyek birtokához tulajdonosaik 20 éve nem juthatnak, életfeltételeik megváltozása miatt pedig már lemondtak a föld személyes műveléséről – az *állam piaci áron felvásárolhatja*, majd birtokrendezéssel tagosíthatja az e célra felkinált földeket, amelyek szintén az el nem idegeníthető állami földalapba kerülnek. Becslések szerint, e forrás *1-1,5 millió hektárra* terjedhet. Az összesen *4-5 millió ha állami földtulajdon* – a *6, 9 millió ha termőföldalapra* vetítve – *megalapozhatja az állam meghatározó földtulajdonosi súlyát*, ezzel pedig a *hazai földkészlet döntő hányadának közvagyonként* – a *magyarság megmaradását szolgáló* – *közcélokra hasznosítását*.

Az itt vázolt „kitörési ponttal” szemben elsöprő ellenvetés: honnan, miből vehetne az állam akár egy hektár földet is, amikor *üres az államkassza és az ország adósságcsapdában* vergődik? Ez rész-igazság, amit a mai pénzügypolitika igazol. Közelebbről a dolog nem így áll. = A meglévő, 2,178 millió ha állami földtulajdon „befagyasztása” a költségvetésnek egy forintjába sem kerül. = Ha a további, 2,5 millió ha föld piaci árát (a 2009. évi szántóföld 460 ezer Ft/ha átlagárával szorozva) kiszámítjuk – az állam mai elnyomorításához mérve –, ijesztően nagy számot kapunk, amit az állami közvagyon megteremtéséért kellene fizetnünk. De tényleg kizárt ez? A megoldásra *vannak eszközök, ha azt a politikai döntéshozó is akarja. Egyik, az adósságcsapda megszüntetése.*²³⁷ Gondoljuk végig: korábban egyetlen ciklus bankkonszolidálásra az állam 400 Mrd Ft-ot adott, a 2008. évi IMF és EB által eladósításunkból (ha csak az előbbi 1000 Mrd \$ tételt is nézzük) semmilyen hivatalos adat nem jelzi, hogy mi jutott a felvett hitelek közül a bankszektorak, jóllehet, köztudott, hogy ezek is az ő prédái. *Lehetetlen, hogy a közpénzt az állam olyan közcélra is fordítsa, mint az állami földtulajdon létrehozása?* Az adósságtörlesztés néhány évi felfüggesztésével erre is felszabadulnának források. Másrészt, a fizetési igény itt nem „robbanásszerűen” állna elő, hanem folyamatosan, kisebb tételekben.²³⁸ Ugyanakkor, az állami földkészlet-gazdálkodás szigora is bevételeket hozhat, amelyeket az állami földvásárlásra is fel lehetne használni.²³⁹

Milyen közcélokat szolgálna az állami földtulajdon felhasználása? Ennek egyik fontos eleme a föld tartós használatba adása.²⁴⁰ Ezzel az állam a mezőgazdaságban egyszerre valósíthatja meg a népesedési és a szociálpolitikát. Az állam a *családi gazdaság* modelljét saját földkészletéből megalapozhatja azzal, hogy a gazdálkodás feltételeit vállaló fiatal gazdák részére – tartós használatba – földet ad. Ezen felül gépi eszközöket, felszerelést és kedvezményes hitelt, vissza nem térítendő céltámogatást nyújthat, az agrárüzem eredményes működtetésének feltételeivel. A juttatás személyi feltételei közt kikötheti, *hogy a támogatott család két-három*

gyermek világra hozatalát és felnevelését is vállalja. A föld tartós (pl. 50 évi és örökölhető) használatba adása termelői–beruházói biztonságot szavatol birtokosának a nélkül, hogy az kikerülne az állam tulajdonából, illetve az állam elveszteni az üzemvitel és a földhasználat fölötti hatósági ellenőrzését, a közfunkciók teljesítésének számonkérését.

A családi gazdaságok földalapjának létrehozása – az egyidejű állami agrártámogatásokkal és a fiatal gazdák családtervezésének felkarolásával – nemcsak *az egészséges birtokszerkezetet építi ki, a foglalkoztatást, a megélhetést, a vidék életminőségét* biztosítja, hanem *emelheti a születésszámot és fékezheti a népességsuhanást.* Hasonlóan, a *szociális* helyzete miatt erre rászoruló és a föld művelésére alkalmas vidéki népességnek – etnikai megkülönböztetés nélkül – az állam és a települési önkormányzat *időszakos földhasználatot* biztosíthat, ami az önellátásukat kiegészítheti és/vagy a helyi piacok áruellátását szolgálhatja. A *szociális földprogramok* általános bevezetésének célja a legszegényebb térségekben az erre rászoruló népesség életesélyeinek javítása, önellátásuk megszervezése és ezzel a társadalmi bomlás megállítása.

A *természetvédelmi földalap* – a területmérteket és földrajzi elhelyezkedést tekintve átfedéssel – két jogi kategóriát fed: a természet védelméről szóló 1996: LIII. tv. (Tvt) szerinti területeket, továbbá az európai közösségi jelentőségű, természetvédelmi rendeltetésű – ún. *Natura 2000* hálózatot. (Az előbbi földalap közel 930 ezer ha, míg az utóbbi 2 millió ha.) Mindkét földalap *kizárólagos állami tulajdonba vétele indokolt*, már pusztán a miatt is, mert a legfőbb természeti értékek – valamennyi civilizált államban – a társadalom közkincsét alkotják, ami nem lehet magánelsajátítás tárgya.²⁴¹

A nemzeti földprogram intézményrendszere

Az előzőkben a birtokrendnek csak az első elemét, a földtulajon stratégiai kérdéskörét ismerhettük meg. A program további három eleme a *földhasználat, a földvédelem és a földügyi szakigazgatás*, amelyeket itt, a konkrét intézményeik alapján elemzünk.

Az értékalapú birtokpolitika rendszervezérlésű végrehajtása a következő intézményi pillérekre épül:

- a *Csatlakozási Szerződés* földre irányadó rendelkezéseinek felülvizsgálati igénye,
- a hatályos *Földtörvény* módosítási javaslatai,
- a *mezőgazdasági üzemszabályozás* megalkotása,
- a *földvédelem* gyökeres átalakítása,
- a *Magyar Állam élelmiszer-önrendelkezésének* megteremtése.

A Csatlakozási Szerződés (CsSz) földre vonatkozó jogalapjának felülvizsgálati igénye

Ez a jogi lehetőség orvosolhatná azt a lényeges közösségi jogsértést, amely az EU tagjainak a földpiacra *kettős államjogi státust* intézményesít, egymástól gyökeresen eltérő tartalommal: egyet a *szuverén* Tizenötök, egy másikat az *önrendelkezéstől megfosztott, új belépők* számára.²⁴² Az előbbieknél a jogalap a Római Szerződés (RSZ) 295. cikke, amely az uniós beavatkozást kizárja a tagállam tulajdoni viszonyaiból, így a földtulajdoni rend alakításából is. Az EU vívmányainak átvétele itt csak azzal jár, hogy a külföldi jogalanyoknak a – hátrányos megkülönböztetés nélküli – *nemzeti elbánást* kell nyújtani. Az új belépők – köztük Magyarország – terhére, viszont az RSZ 56. cikke szerinti jogalap érvényesül. E szerint *a föld is tőke, amelynek korlátlan forgalmát az állam éppúgy nem akadályozhatja, mint a tőke szabad áramlását a tagállamok és harmadik országok között*. Ez viszont kizárja, hogy a tagállam a saját területét alkotó föld tulajdoni és használati viszonyait – önrende-

zése alapján, állampolgárai közérdekében – szabályozza. E jogalap a földpiacon a *nemzetközi kiváltságot, a legnagyobb kedvezmény megadását* szavatolja a tőketulajdon javára.

A fenti megkülönböztetés egyidejűleg *formális és tartalmi jogsérelmet* okoz. Egyrészt azzal, hogy a föld tőkének minősítése a közösségi jogban *nem rendelkezik jogalappal* – ezt semmilyen uniós jogforrás nem tartalmazza –, hanem azt csak a csatlakozó fél *politikai alávetése* támasztja alá. Másrészt, szuverenitásunk elvonása súlyos jogfosztást idéz elő tagállami államjogi státusunkban. Az alávetés ui. – azon túl, hogy létérdekeinket semmisíti meg – *a közösségi jog tételes normáiba is ütközik, sőt, felszámolja az uniós integráció legfontosabb pillérét, a tagállamok jogegyenlőségét. Az általános egyenlőség, ui. az Európai Közösség Bírósága által is elismert alapjog, amelyet a gyakorlat – az RSZ 4. cikke alapján – kiterjeszt az azonos versenyszféra biztosításának a követelményére is.*²⁴³

Ehhez képest, a CsSz felülvizsgálati igénye a Magyarország terhére, az EU nevében végrehajtott *jogfosztás törvényes orvoslását* jelenti, a jogegyenlőség helyreállítását, amely a földügyben megszüntetné gyarmati kiszolgáltatottságunkat. Másrészt, jogos követelmény, hogy az EU Alkotmányos Chartája (RSZ) *azonos államjogi státust biztosítson* Magyarország számára a korábbi uniós tagok földjogi helyzetével, vagyis az államterületét alkotó föld tulajdonáról és használatáról való *állami önrendelkezésnek Magyarország esetében is az RSZ 295. cikke legyen a jogalapja*, amely a Tizenötök területi integritását alkotmányosan szavatolja. A nemzeti elbánás mércéje ui. – a Tizenötök jogrendjéhez hasonlóan – a földügyben alapot ad a nemzeti önvédelmi eszköztár kiépítésére és a föld hazai kézben megtartására.

A hatályos Földtörvény módosítása

Az Ftv intézményeinek néhány közérdekű módosítását a jogalkotó már megtette, másrészt, a kormány földprogramjával való összehangolás a most folyó jogszabály-előkészítés feladata. Ezért, itt címszavakban, csak az általam szükségesnek tartott, *további intézményi változtatások* igényére utalok.²⁴⁴

Az Ftv megalkotást igénylő, főbb intézményei:

- az *önkormányzat* csak lekötött célvagyonként, törvényes elidegenítési tilalom mellett jogosult termőföldtulajdon szerzésére; az önkormányzat földtulajdona – mint köztulajdon – forgalomképtelen törzsvagyon; az önkormányzat meglévő földtulajdonát a törzsvagyonává kell minősíteni; az önkormányzat elővásárlásra jogosult, a Magyar Államot követő rangsorban;
- a *belterületi föld* is termőföldnek minősül, így irányadók rá a haszonbérlet törvényi korlátai;
- a *tanya* termőföldnek és nem ingatlannak minősül, ezért tulajdonszerzéséből a bel- és külföldi jogi személy ki van zárva;
- a *földhaszonbérlet* jogcímeinél meg kell szüntetni a tőkeberuházó spekulációs földszerzési jogát (l. az ültetvény, a halastó és az állattartó telep tőkeberuházóját megillető elővásárlási és elő-haszonbérleti jogot), továbbá a GT és a szövetkezet (közösségi jogba ütköző) térmértéki kiváltságát;
- a *jogellenes zsebszerzések* semmisségi szankcióit fenn kell tartani az ingatlan-nyilvántartási bejegyzések megállítására.²⁴⁵

Megjegyzendő: a szaktárca egyes nyilatkozói a *zsebszerzések felszámolását* sürgető közvéleményt azzal nyugtatják meg, hogy 2010 nyarától él az *állam elsődleges elővásárlási joga*, amely gátolja a jogellenes földvétel telekkönyvi bejegyzését. Ez a jogi érvelés tévesnek és félrevezetőnek tűnik. Az államnak ez a joga ui. csak a 2010. augusztustól kötött, tehát a *jövőbeli ügyletekre* áll fenn, így nem érintheti az 1994. VII. 27-től a 2010. augusz-

tusig megkötött, vagyis a múltbeli szerződések érvényét és hatályát. A már megkötött, „lappangó” zsebszerződéseknél fel sem merülhet bárki elővásárlási jogának a gyakorolhatósága, így ezek nem is kerülnek a Nemzeti Földalap jognyilatkozat-tételi hatáskörébe, vagyis az állam tudomást sem szerezhet róluk. Ha viszont egyéb forrásból értesülne is a zsebszerződés alapját adó semmisségi okról, úgy ez esetben sem keletkezik jogalap az állami elővásárlási jog gyakorlására (illetve e jogérvényesítés felek által kizárása címén a szerződés semmisségének megállapítására), mert az állam elővásárlási jogának nincs visszamenő (ex tunc) hatálya. A következmény: ez az állami jog nem vethet gátat a jogellenes földtulajdonszerzésnek.

Törvény a mezőgazdasági üzemek jogállásáról

Az üzemszabályozást az EGK fejlett agrártértségei a feudális nagybirtokrendszer visszarendeződésének meggátlására és a családi gazdaságok megerősítésére hozták létre. A KAP túltermelési válságának állandósulása után, ez az intézmény még fontosabb rendeltetéshez jutott: a KAP nem piaci, bürokratikus koordinációja – mint parancsuralmi rendszer – az erőforrások kínálatának korlátozásával mesterséges egyensúlyt tart fenn a kereslettel, miközben az ágazat valós termelési kapacitását (a kvótarenddel és a kötelező földkivonással) a visszafogás igénye szerinti hányadra csökkenti. A tagállami beavatkozás ezt a „maradék kapacitást” – az árutermelés és piacra jutás garantált esélyét – nem engedi át a „szabad tőkeáramlás” címén sem a tőkeerőnek, mert ez a mezőgazdaság európai modelljét felszámolná. E helyett, a tőkét technikai eszköztárral korlátozza: bármely üzemlétesítő – akár földtulajdonos, akár földhasználó, természetes vagy jogi személy – csak egy üzemet tarthat fenn, amelynek méretét az állam, közérdekből, kis- és középüzemi nagyságra leszűkíti. Ezen felül meghatározza az üzemlétesítés és üzemvitel személyi és tárgyi feltételeit, amelyek nem-

zeti önvédelmet nyújtanak a föld és a gazdálkodás hazai kézben tartásához.

Az üzemszabályozás lehetővé teszi:

- a nagybirtokrendszer visszaszorítását, a földhasználó saját munkáján alapuló kis- és középüzem megszilárdulását, a föld eltartó képességének növelését;
- a településen élő gazdák földszükségletének életképes (áru-termelő) üzemméret szerinti kielégítését;
- a földtulajdon és a földhasználat megszerzését, elsősorban a helyi települési közösségek tagjainak, az állandó jelleggel letelepedett, igazoltan mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdálkodók és vállalkozók részére biztosítja;
- a föld termelői és más célú használatánál kizárja a közcélok-
kal ellentétes, nyereségszerző spekulációt, az ezt érvényesítő, birtoklási és földtulajdoni monopólium kialakulását;
- a hazai élelmiszer-termelést a helyi és belföldi fogyasztás kielégítésére összpontosítja;
- ellensúlyozza a KAP piac- és versenytorzító hatásait. Hosszabb távon a földalap újraosztását, a kis- és középüzem térnyerését szolgálja.

Az üzemszabályozás 5–10 éven belüli végrehajtása után sor kerülhet az *általános birtokrendezésre*. A nagybirtok visszaszorulása után a *Nemzeti Birtokpolitikai Központ* a szétaprózott birtoktestek egyesítését, a tagosítást és a földcserét a decentralizációval segítheti: a földrendezést a helyi közösségek kezébe kell adnia.

Hangsúlyozni kell: a mezőgazdasági üzemszabályozás kizárólag úgy teljesítheti nemzetstratégiai céljait, ha *intézményi biztosítékokkal* él a következetes végrehajtásra, amely *kötelező érvénnyel, a teljes földalapra és az összes árutermelő gazdaságra kiterjed*. Az üzemszabályozás jogi eszköze, elsősorban, a földbérleti piac szereplői nyílt diszkriminációjának a közösségi jog alapján való felszámolása: a Csatlakozási Szerződés értelmében 2004. V. 1-jétől valamennyi jogalany részére *azonos térmértékben kell a jognak biztosítania a haszonbérlethez jutást*. (Ma a természetes személyek

legfeljebb 300 ha, míg a GT és a szövetkezet 2500 ha földbérlethez juthatnak.) A Római Szerződés 4. cikke alapján az általános egyenlőség alapjog, s ezt az Európai Közösségek Bírósága kiterjeszti az azonos versenyfeltételek biztosításának követelményére. Ez *jogalapot ad a nagyüzem termértéki kiváltságának a megszüntetésére.*

Az e tárgyú, szakmai előkészítő viták meggyőzővé tették: a hazai üzemszabályozásnak csak úgy lehet értelme, *ha valamennyi gazdálkodó jogalanyra kiterjed, közjogi kényszerrel, hatósági beavatkozás-, engedélyezés- és szankciórendszerrel, kötelező érvényt fűz az alkalmazásához.*²⁴⁶

Ki kell dolgozni azt a *szankciórendszert*, amely – az átalakulási határidő eredménytelen elteltével – kikényszeríti, hogy egyetlen hazai gazdaság se kerülhesse meg a Tj üzemszabályozást előíró követelményeit. Itt azzal kell számolni, hogy *előbb az üzemben tartó élhessen a tulajdonosi rendelkezésével* (pl. a többlet földtulajdon elidegenítése), másodsorban *kényszerárverés* és a Nemzeti Földalap beiktatásával végrehajtható, *kötelező földeladás* jöhet szóba, az arra jogosult üzemben tartók javára.

Az árutermelő gazdaságoknak a Tj szerinti mezőgazdasági üzemmé való, kötelező átalakulását *össze kell kötni a közösségi és a nemzeti kiegészítő agrártámogatási joghoz fűződő alanyi jogosultsággal.* A szabályozók kimunkálásával el kell érni, hogy a jövőben a KAP I. pillérü agrártámogatásában – tehát az ún. GOFR-növények földalaphoz kötött támogatásában – csak mezőgazdasági üzem részesülhet.²⁴⁷

További szakmai gond, hogy az üzemszabályozás nem mellőzheti a *támogatási jog vagyoni forgalmának az üzem sorsához kötődő rendezését* sem, mivel a – kötelező – közösségi jog az üzem fogalmába a dolog- és a vagyonösszesség ismerveit egyaránt beépíti.

Így a Bizottság 2004. április 21-i 795/2004/EK rendelete a *mezőgazdasági üzem* és a hozzá kapcsolódó – avagy attól el is szakítható – *támogatási jog vagyoni forgalmát* olyan ügylettipusoknál szabályozza, mint:

- az öröklés és a várható öröklés (13. cikk);
- az üzem egyesülése és szétválása (15. cikk);

- az üzem és földjének együttes eladása (17. cikk);
- a bérbe adott föld átruházása (20. cikk);
- a földhasználó beruházási igényének a támogatási jogban figyelembe vétele (21. cikk);
- a bérelt föld megvétele (22. cikk);
- a támogatási jog átruházása (25. cikk);
- bérletnél magánjogi szerződés kikötései (27. cikk) és a területpihentetésre szánt föld cseréje (33. cikk). Végül pedig a szabályozás külön kérdéskörét adja az agrárüzem öröklése.²⁴⁸

2011-ben még nem látható, hogy a kormány földprogramjában felvállalt mezőgazdasági üzemszabályozás milyen *tartalommal* fog megvalósulni, milyen *célrendszert* követ, milyen *funkciókat*, milyen *jogintézmények* alapján érvényesít. Egy dolog teljesen bizonyos. *Az üzemméret és az üzemszám kötelező törvényi korlátozása a tőkehatalom teljes ellenállásába ütközik, vagyis a nagybirtokrendszer hatalmi gépezete mindent megtesz ennek az elkerülésére.* (Láttuk: az MTA tudományos-szakmai tekintélye alapján, már 2010-ben „recept” készült róla, hogyan kell eleve kiiktatni – a versenyképesség, hatékonyság, átláthatóság stb. neoliberális léggömbjeivel – az üzemszabályozás intézményi lényegét, az üzemi kapacitás közhatalmi korlátjait, amelyek érvényesítése nélkül az egész ágazatot az iparszerű nagybirtokrendszer uralja.²⁴⁹ Ennek tragikus következményei pedig közismertek.) Ezért is kell tisztán látni az *üzemszabályozás közérdekű rendeltetését*, fontos intézményi szerepét, amelynek kiiktatása elveti annak lehetőségét, hogy a *birtokszerkezet közhatalmi formálása* a nemzeti megmaradást szolgálja.

Földvédelem

A közérdekű, értékteremtő földpolitika végrehajtását – közhatalmi eszközeivel – a birtokrend negyedik eleme, a *földügyi szakigazgatás* szolgálja. Ennek mai intézményrendszere – döntően – a földtőkeuralmi elsajátítását érvényesíti, ezért *gyökeres átalakításra*

szorul. A változtatás egyaránt megkívánja a mai intézménytípusok megszüntetését (hatáskörük elvonását, áttelepítését) és az új intézményi modellek kiépítését. Így pl. nem tartható fenn az *önkormányzatok földvédelmet kiiktató hatásköre*, amit – a belterületbe vonás jogtechnikájával – a termőföld ingatlanná minősítése hajt végre. Hasonlóan, *meg kell szüntetni a földhivatali hatáskört a földkivonás engedélyezésénél*. A mai Nemzeti Földalap helyébe – amely a polgári kormány által végrehajtott átszervezéséig, kizárólag a hazai föld idegen tőketulajdonba átjátszásának eszköze volt – *Nemzeti Birtokpolitikai Központot* célszerű létesíteni, részben a közcélú földjuttatások intézményes végrehajtására és a földkészlet-gazdálkodás irányítására, részben a földvédelem központi hatósági feladatainak az ellátására. A szakigazgatási szervezetnek a birtokrendben betöltött szerepét a legfontosabb funkció, a földvédelem közérdekű igényeinél elemezzük.

A hatályos földvédelmi törvény (2007: CXXIX. tv. – Fvt), csaknem kizárólag, *a tőkebefektető elsajátítási magánérdekét, nyereségigényét, a földspekulációt és a termőföld éllemezési célú hasznosításának a felszámolását szolgálja. A föld mennyiségi és minőségi védelmének megtagadása, főként, a következő jogintézményekkel érvényesül:*

- Az Fvt tárgyi hatálya még védelmi tárgyat, *a talaj fogalmát* sem pontosítja, így nyitva hagyja a humusz ismérvét és védelmi igényét (2. §);
- *a belterületi földet kizárja* a védelem köréből (rejtett célként azért, hogy az önkormányzati manipulációval belterületbe vont külterületi földet a védelmi szempontok és a földvédelmi járulék anyagi terhe nélkül, jelképes áron lehessen a tőkeberuházónak mint ingatlant, kiszolgáltatni 1. §);
- megerősíti a helyi önkormányzat hatáskörét és döntési önállóságát arra, hogy – az országos szakhatóságok beleszólásának és ellenőrzésének kikapcsolásával – a földkivonás önálló gazdája lehessen (magyarán: *ne legyen intézményi gát a termőföld külföldi tőkének „átjátszási technikájában”* – 15. §);

- az *engedély nélküli földkivonásnál* mérlegelési jogot ad az ingatlanügyi hatóságnak, hogy az eredeti állapot visszaállítását ne rendelje el, továbbá, 10 év után eltörli a visszaállítás kötelezettségét, illetve a bírságot és a földvédelmi járulékfizetés kötelezettségét²⁵⁰;
- a *földvédelmi járulékfizetés* alól nem indokolt – nem közcélú – mentességek több jogcímét biztosítja a tőkeberuházó javára, ezzel is fellazítva a földvédelmet (pl. ilyen, ha a földkivonást „a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben létesítendő ipari parkok 10 ha-t meg nem haladó nagyságú területére engedélyezik” – 21. § /2/ m.)
- a *talajvédelmi járulék és bírság* jelképes mértékű ahhoz, hogy útját állja a földpazarlásnak. (55–56. §) Aki ui. humuszos termőréteget távolít el, 2,5% alatti humusztartalom esetén 100 Ft/m³, e felettinél 250 Ft/m³ járulékot köteles fizetni. Ha a talaj erózióval, szikesedéssel stb. kapcsolatos védelmét mulasztják el, a bírság 30 e Ft/ha. A humuszréteg 1 ha termőföldnél eltávolítása – vagyis a föld terméketlenné tétele – 1 millió Ft bírságba kerülhet.²⁵¹
- a hatályos szabályozás sem az országos, sem a helyi *talajvédelmet* nem segíti: a rendszer a talajhasználatban semmilyen megelőző elemet nem tartalmaz, csak a bekövetkezett károk után, esetleg szankcionál. (Jäger. J. 2009: 6. o.)

A történelmi korszakváltásban a termőföld új minőségű értékrend lételeme: rövidesen a túlélés, a pusztta fizikai fennmaradás drámai előfeltétele lesz. Civilizációnk eddigi történetéhez képest – semmihez nem hasonlítható és semmivel nem mérhető – *eszmei értéket* képvisel: *sokcélú rendeltetésével (élőhely, otthon, táplálékforrás) az élet elemi feltétele*. A termőföld étel-miszer-termelő és ételmezésbiztonsági szerepe a létfenntartásban – mint új létminőség – felértékelődik. Az emberiségre következő korszakban ui. *csak annak a népnek lehet esélye a túléléshez és az etnikai megmaradáshoz, amelyik – bármi áron, ezért az áldozatokat is vállalva – az idegen érdekek és hatalmak pusztításaitól, a globális tőke-*

uralom elsajátítói éhségétől képes megőrizni termőföldkészletét és annak élelmiszer-termelő képességét.

Földvédelmi stratégiánkat a fenti értékalapzatra kell építenünk, ami viszont 180 fokos fordulatot, a neoliberális földpolitikával való teljes szakítást követeli az értékalapú intézményrendszer létrehozásához. Ennek kulcselemei, a földvédelem hatékony és szigorú társadalmi ellenőrzés alá vont működtetéséhez, a következők:

- a) *A termőföld kül- és belterületi fekvéséről (az övezeti átsorolásról), az ideiglenes vagy végleges más célú hasznosításáról (a művelésből kivonásról) való közhatalmi döntéseket el kell vonni mind a települési önkormányzatok, mind az ingatlanügyi hatóságok (a földhivatalok) hatásköréből, és a közigazgatási hatósági rendelkezést e tárgyban egy központi államigazgatási szervre kell – a számon kérhető felelősség garanciája mellett – telepíteni. Területmérték és értékhatár függvényében a földkivonásról ez az országos szerv sem hozhatna érdemi döntést, hanem annak jóváhagyása az Országgyűlés hatáskörébe tartozna.*
- b) *Közgazdasági és jogi szabályozórendszert kell kimunkálni, amely – főszabályként és hatékony szankciókkal – megtiltja a termőföld művelésből való végleges kivonását, és e tilalmat a földvédelmi gyakorlat szigorúval érvényesíti. A föld művelésből való, végleges kivonására csak szűk kivételként – akár a kisajátítási törvényhez hasonló, taxációval lefedett esetkörben – , kizárólag közérdekből kerülhet sor. A mai magánérdekek – pl. „zöldmezős beruházás”, ipari park, gyárépítés, lakópark stb. – semmilyen „jogi trükkel” nem sorolhatók a közérdekű földkivonás körébe, így közhatalmi szigorral el kell utasítani a termőföldigényeiket. Nyilvánvaló: a társadalomnak – mérhetetlenül – fontosabb érdeke a termőföldalap mennyiségi-minőségi megőrzése ahhoz képest, hogy a tökehasznosulás e „termelési tényező” monopolizálásával mennyi egyéni profithoz juthat. A földkivonás rendezését olyan jogi keretek közé kell illeszteni, amelyek kizárják a törvény megkerülését és a joggal való visszaélést.*

- c) A földvédelmi járulék és a birságolás mértékét úgy kell meghatározni, hogy – az engedélyezhető, illetve a szankcionált földkivonásnál egyaránt – hatékony visszatartó eszköz legyen a termőföld más célú felhasználásával szemben. Magyarán: a tőkeberuházás hasznát, általában, olyan tétellel terhelje, ami miatt a beruházó kénytelen lemondani a termőföldet igénylő, nem élelmezési célú vállalkozásáról, mert az – a földkivonás megfizetésével – veszteséges lenne, így a tőke az ilyen jellegű befektetésektől „menekülni” kényszerül. (Ehhez, a törvénynek, a kivonás ellentételül nem elég a földpiaci árat megfizettetnie a potenciális beruházóval, hanem annak sokszorosát kell előírnia.)
- d) Mivel az állami földtulajdonra, sarkalatos törvényben, elidegenítési tilalmat kell bevezetni, az *állami földtulajdonról és földhasználatról való döntési hatáskört ki kell emelni az állami vagyronról szóló 2007: CVI. törvény hatálya és működési rendje alól*. Az NFA helyett – országos hatáskörű, központi államigazgatási szervként – létre kell hozni a *Nemzeti Birtokpolitikai Központot*. (NBK) E szerv feladata – alapvetően – két közfunkció ellátása. Egyrészt, az *állami földkészlet-gazdálkodást és földhasznosítást* kell irányítania, ami – a családi gazdálkodást megalapozó, tartós földhasználat juttatásával és a különböző típusú földbérleti szerződésekkel, közcélú földprogramokkal – egyszerre szolgálja a népesedési és a szociálpolitikát. Másrészt, ez a szerv lehet a *földvédelem központi hatósága*. Az utóbbi maga is összetett hatáskört és szervezeti felépítést jelent: egyetlen szerv központi irányítása alatt kell biztosítani a földvédelem érvényesítését, az általános birtokrendezés, a tagosítások és a földcserék tervezését, előkészítését, földszükségeik kielégítését, továbbá a korszerű föld- (illetve ingatlan) nyilvántartást.
- e) A termőföld mennyiségi és minőségi védelmének *szervezeti szétválasztása* – a föld- és talajvédelem kettőssége –, illetve e hatáskör ágazati tárcafeladattá szűkítése ma már *korsze-*

rútlen, ellentétben áll a föld mint természeti őselem megőrzésének új értékrendjével. Az NBK – a föld tulajdoni formájától függetlenül – *funkcionális gazdája* a teljes hazai termőföldalapnak.²⁵² Ezért a *talajvédelmet* ki kell vonni a VM hatásköréből, és – új szervezeti felépítéssel – az *NBK hatáskörébe kell utalni*.²⁵³

A *föld a legnagyobb értékű nemzeti vagyónunk*. Becslések szerint, a hazai 7,8 millió hektár, 2 ezer €/ha áron számítva, legalább 14,8 mrd € nemzeti vagyont jelent. Talán az így kifejezett pénzértéknél is fontosabb a *talaj létfenntartó értéke*: az ember által elfogyasztott *élelmiszer 70%-át, világszerte, termőtalajon állítják elő*. Ez a jövőben sem fog változni, tehát az ember megélhetése a talajhasználattal és a talajhasznosítással szorosan összefügg. Ez önmagában is indokolja, hogy a *védelmét egy önálló kormányhivatal, főhatósági jogkörrel felruházva lássa el*. Ez a szerv lenne az *Országos Földügyi Főhatóság (OFF)*, amely – az NBK szervezeti alegységeként, kizárólag e szervnek alárendelve – az *államterület teljes földvagyónának a mennyiségi és minőségi védelméért felel*. Az OFF a földhivatali hálózathoz integrált, területi szerveivel látná el a földek közhiteles, komplex, központi, területi és minőségi nyilvántartási feladatait. A főhatóság önállóan végezné a talaj, mint az egyik legfontosabb környezeti elem védelmét: a művelési ágtól és a természetvédelmi funkciótól függetlenül, egységes alapelvek szerint védené a *talajt*.²⁵⁴

Az *OFF feladata* lehet, a VKI kerettervek egyes kiemelt vízgyűjtő területein belül, a földhasználók távérzékeléssel való támogatása és bevonása a vízvédelmi és vízgazdálkodási teendőkbe. Ugyanez a szerv, *központilag tartaná nyilván* a termőföldön valaha megépült, jelenleg gazdátlan, közösségi célú tárgyi eszközöket. Ezek fenntartásához forrásokat biztosítana és ellenőrizné az állapotukat. Térinformatika-rendszerbe integrálva, itt tartaná nyilván a művelés

alatt álló ültetvényeket (MEPAR, VINGIS), az üzemi árkokat, a lecsapoló rendszereket, öntözőrendszereket, és más mezőgazdasági infrastrukturális létesítményeket. Mindezekre a nyilvános adatokra a támogatási források jobb felhasználása érdekében, a területi egyenlőtlenségek elkerülése végett van szükség. Ugyancsak az OFF készítené elő az aranykorona helyett az új földminőségi rendszer bevezetését és az új állami földbirtok-politika keretében településenként, a termelőkkel közösen, meghatározná a birtokrendezés elindításához helyben szükséges lépéseket is.

Az OFF központilag tartaná nyilván a Magyarországon földvásárlásra jogosult uniós állampolgárokat, és erről évente hatósági igazolást adna ki. Kezelné és szankcionálná a visszaéléseket, míg a jogvitákban képviselné a Magyar Államot.

E szerv alapadatokkal segítené a települési önkormányzatokat a települési szabályozási tervek elkészítésében és a közműterképek vezetésében. Végül, a földhöz kapcsolódó szakmai területek kutatási és gyakorlati szakmai koordinációját az OFF az MTA Talajtani és Agrokémiai Kutató Intézete, továbbá a FÖMI aktív segítségével támogatná. Ennek eredményeként, a termőföldeket érintő vizsgálatokat, adatbázisokat egységes honi rendszerbe illesztené, amelynek nyilvános adatbázisa, közérdekű adatként, az egész élelmiszergazdaságot szolgálná.

- f) A fenti szervezeti modell nem választja szét a *termőföldek és az ingatlanok hatósági nyilvántartását*, amit – a hatáskör főszabályaként – változatlanul a *földhivatalok* (mint ingatlanügyi hatóságok) végeznének. Ugyanakkor, azokat a *telekkönyvi ügyeket*, amelyek elbírálása az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzéssel (törléssel) jár – a tulajdonvédelem alkotmányos szavatolása végett – a külön jogszabállyal meghatározott *birósági hatáskörbe* kell utalni. (Tanka, 2009.)
- g) Míg a hazai tökehiány irreálissá teszi termőföldjeinkbe a nagy arányú, termelésfejlesztési célú beruházásokat, ugyan-

akkor a termőföldnek mint fenntartható természeti elem védelmének, eddig ki nem használt, hatalmas tartalékai vannak. A nemzeti földpolitika-stratégia részévé kell tenni *talajaink tartós kémiai és fizikai megjavítását*. (Jäger J. 2009: 7.o.)

Ezt a stratégiát a kormányprogrammal szembesítve megállapítható, hogy *nincs hatással a földpolitikai döntéshozó szándékaira*. A földvédelemnél a Pr semmit nem jelez a szükséges paradigmaváltás igényéről. (V/2.) Mindössze arra utal, hogy „a termőföld mennyiségi és minőségi védelme érdekében tovább erősítjük a földvédelmi törvényi garanciákat és gazdasági eszközrendszert. „Közvetve, azt is nyilvánvalóvá teszi, hogy nem tervezi az állam elővásárlási jogának a Natura 2000 földalapjára való kiterjesztését.”²⁵⁵

Az élelmiszer-önrendelkezés (ÉÖ)

A civilizáció összeomlásával is fenyegető világválság felerősíti azt a harcot, amit – az ÉÖ nevében – a *kistermelők európai és nemzetközi összefogása* 1993 óta folytat a globális tőke intézményrendszerének (WTO, Világbank, IMF, EU stb.) az élelmiszer-világpiacon gyakorolt – a társadalmakat és a környezetet pusztító, több mint egymilliárd ember éhezéséért felelős – uralmával szemben. Lényege szerint, az ÉÖ *„jog arra, hogy emberek, régiók, államok vagy azok uniója maguk határozzák meg mezőgazdasági és élelmiszer-politikájukat, úgy, hogy közben ne árasztják el dömpingáruval más nemzetek piacát.”* (Simonyi B.–Varga G. 2008: 1.o.)

Az ÉÖ iránti politikai mozgalom egyik terepe az EU központi döntéshozó szervezete, amelyen belül – főként az Európai Parlamentben – a Via Campesina tagjai és a mozgalom céljait felvállaló, egyes parlamenti képviselők kezdeményezik, hogy az *EU az élelemhez való jogot alapvető emberi jognak ismerje el*, ami rést üthet a KAP rendszerén. E szerint el kellene érni, hogy e jogot az

Epilógus helyett

A magyar földügy feszítő ellentmondásait több metszetben próbáltuk feltárni. Felidéztük a 22 év terhes örökségét, vizsgáltuk a föld közfunkcióinak mai alkotmányos igényeit, szembesítettük az olvasót az EU agrárjövőképével, és bepillantottunk a tudományos műhelyek földvitáiba, melyek a jövőstratégiát kívánják meghatározni. Végül megismerhettük a nemzeti megmaradás egy ígéretes földprogramját. Azt hiszem, az igazán izgalmas kérdés – nemcsak számomra, de az olvasónak is: *hogyan számol a polgári kormány földpolitikája jelennel és jövővel? Tud-e élni a Gondviselő (és Brüsszel) megadta „kegyelmi idővel”, a földmoratórium 3 évével, ami a földügyben „holnapra megforgat(hat)ja az egész világot”?* Ezen belül, az én mércém az is, hogy *mi valósulhat meg abból a földprogramból, ami – igaz meggyőződésem szerint – nemzeti megmaradásunk főpillére.*

Az utóbbi esély, számomra, nem túl biztató. A „vérmes reményeknek” egyre több tény ellene mond. Így a föld nemzeti vagyoni minőségének az elvetése, a föld közfunkciói alkotmányos védelmének a megtagadása, az állami földtulajdon forgalomképtelen közvagyonná minősítése elől az elzárkózás, a földvédelem minőségváltási igényeinek a mellőzése, a tökehasznosulás érdekeinek – a föld hazai megtartásával szemben – elsőbbséget biztosító beruházáspolitikai töretlen folytatása, a jogellenes külföldi földügyletek felszámolása helyett a bénító tehetetlenség. A sort folytathatnám. De, talán, *csak az én elvárásom túlzott, ami sürgetné a cselekvést.* Az előttünk álló 3 év összehangolt, célvezérelt, rendszerépítő alkotása még olyan birtokrendet teremthet, ahol a közha-

talmi beavatkozás intézményei, történelmi távon, biztosítják az államterületünket alkotó földnek a magyarság részére megőrzését. A VM parlamenti államtitkára is ezen munkálkodik, amiben a megtartó hite segíti őt. Reményeink és tartásunk erősítésére érdemes *Ángyán József bizakodását* idézni. „Félelmeinket legyőzve, 'a világ fölött örökös Rendben' (Wass Albert) és egymásban bízva *el fogunk jutni a falurombolástól a vidék és az egész magyar társadalom újjászervezéséhez, megújításához! Az igazi rendszerváltás csak most kezdődik!*”²⁵⁹

Isten adja, úgy legyen!